

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
“ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА” В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ**

УДК 37.091.12:005.336.2.02

DOI:

Олександра Кухтяк, кандидат педагогічних наук, керівник
Центру тестування та діагностики знань,
асистент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності
Національного університету “Львівська політехніка”

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
“ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА” В КОНТЕКСТІ
КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ**

У статті окреслено необхідність оновлення та приведення навчально-методичного забезпечення до мети, цілей та змісту професійної підготовки спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”. Обґрунтовано, що оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” доцільно здійснювати з орієнтацією на окреслені особливості розроблення навчально-методичного забезпечення, що дозволять реалізувати цілі визначені стандартом спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”, а також вимоги компетентісного підходу.

Ключові слова: інформаційна, бібліотечна та архівна справа; навчально-методичне забезпечення; професійна підготовка; компетентісний підхід.

Лит. 8.

Oleksandra Kukhtyak, Ph.D.(Pedagogy), Head of the Center Testing and Diagnostic Knowledge,
Assistant of the Social Communications and Information Activities Department
Lviv Polytechnic National University

**FEATURES OF DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL SUPPORT FOR
PROFESSIONAL TRAINING OF THE BACHELORS OF “INFORMATION, LIBRARY,
AND ARCHIVAL AFFAIRS” IN THE CONTEXT OF COMPETENCY APPROACH**

The article outlines the need to bring educational and methodological support to the purpose, goals, and content of professional training in the specialty “Information, library and archival affairs”. It is determined that the development of educational and methodological support for the professional training of bachelors of information, library and archival affairs, should represent the integrative nature of the fundamental and applied components of educational content based on the use of appropriate educational and methodological support; to emphasize the specifics of professional activity, emphasizing the features characteristic of the performance of professional duties, methods, technologies, strategies that are necessary for the performance of professional tasks; to update the configuration of dominants of competence, which is formed at the request of external circumstances, which are modeled by teaching aids and contribute to the formation of the configuration of dominants of competence, adequacy of professional content, reproducing the context and content of professional activities; priority of development of professional qualities; anticipation of updating educational and methodological support in accordance with the prospects for the development of information, library and archival affairs; the suitability of use in ICT determines the need to update the educational and methodological support suitable for the organization of the educational process in virtual learning environments based on the use of modern information and communication technologies.

It is substantiated that it is expedient to update educational and methodical support of professional training of bachelors of information, library and archival affairs with orientation on the outlined features of developments of educational and methodical maintenance which will allow to realizes the goals defined by the Standard of “Information, library and archival affairs” also the requirements of the competence approach.

Keywords: information, library and archival affairs; methodological support; competency approach.

Постановка проблеми. Пріоритетним завданням організації освітнього процесу у закладі вищої освіти є необхідність сформувати професійну компетентність майбутнього фахівця з метою забезпечення його конкурентноспроможності та придатності до працевлаштування.

Компетентісний підхід до організації освітнього процесу зумовлює необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення, як одного з ключових чинників організації навчання, адже як відомо, “формування компетентності завдання не стільки змісту освіти, скільки доцільних засобів та технологій навчання” [1, 15].

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
“ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА” В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ**

Приведення у відповідність навчально-методичного забезпечення до мети, цілей та змісту професійної підготовки спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна” справа спонукало нас до дослідження особливостей розроблення навчально-методичного забезпечення в контексті вимог компетентісного підходу та стандарту рівня бакалавр.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Дослідженням змістового навантаження на науково-методичне забезпечення навчального процесу у закладі вищої освіти у своїх працях займалися О. Жорнова. Пошук способів, засобів та технологій організації професійної підготовки на основі компетентісного підходу висвітлено в роботах О. Жуйкової, Я. Кульбашної, Г. Кременя, Я. Болюбаш, М. Степко, В. Шинкарук, В. Грубінко, І. Бабин та ін.

Метою статті є обґрунтувати необхідність приведення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” до мети, цілей і змісту професійної підготовки, а також репрезентувати виявлені особливості розроблення навчально-методичного забезпечення в процесі наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Функціонально навчально-методичне забезпечення повинне спрямовуватися на забезпечення опанування суб’єктом освітньої діяльності змістом і цілями професійної підготовки, які для рівня бакалавр визначені стандартом спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” [7], і завдяки якому маємо як теоретичне обґрунтування феномену професії так і опис практики змісту професійної діяльності у сучасному визначенні.

Аналіз змісту стандарту спеціальності дозволяє стверджувати, що узагальненою кінцевою ціллю процесу професійної підготовки бакалавра в закладі загальної вищої освіти є необхідність забезпечити опанування “теоретичним змістом предметної області спеціальності 029 “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”, а також новими методами, технологіями і компетентностями, які забезпечать його придатність до працевлаштування. Крім зазначеного, стандартом чітко окреслено галузеву специфіку спеціальності, а також визначено орієнтири для створення освітньо-професійних програм, розробки, корегування та уточнення навчальних планів, перегляду переліку дисциплін, програм навчальних дисциплін, визначення змісту навчання та складових навчально-методичного забезпечення, розроблення засобів діагностики [3].

В професійній підготовці бакалаврів спеціальності “Інформаційної, бібліотечної та архівної справи” навчально-методичне забезпечення доцільно розглядати в структурі науково-методичного забезпечення, як компонент, що повинен “відтворювати логіку формування компетентності майбутнього фахівця і разом з іншими компонентами педагогічного процесу утворювати науково-теоретичну й концептуальну єдність” [1, 1], на “принципах достатності наукового, пізнавального, інформаційного і методичного забезпечення, з орієнтацією на випередження, ... з метою сприяти поглибленню знань і встановленню зв’язків між теорією та практикою, реалізувати ідею самонавчання та саморозвитку особистості” [3, 243]. При цьому, формування компетентності передбачає активне використання технологій та засобів навчання [2].

Алгоритм формування компетентності “полягає у зміні процедури розроблення формату системи професійної підготовки, де пріоритетним є поступова трансформація домінуючої освітньої парадигми із трансляції знань і формування навичок у створення умов до оволодіння комплексом компетентностей, що посилює практичну орієнтованість змісту освіти, висуваючи на перше місце не знання та інформованість особи, яка навчається, а здатності їх систематизувати і вирішувати проблеми, які виникають у нетипових професійних ситуаціях” [4].

В контексті формування компетентностей бакалаврів спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівної справа” навчально-методичне забезпечення повинно спрямовуватися на формування фахових компетентностей, що репрезентують специфіку професійної діяльності і повинні сформуватися у здатностях: використовувати інтернет-ресурси для виконання професійних завдань; відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом аналізу документних інформаційних потоків та масивів; аналізувати закономірності функціонування документопотоків та масивів даних; забезпечувати створення чіткої, стислої та точної управлінської документації відповідно до чинних стандартів; застосовувати технології та процедури інформаційного згортання документів; вести ділові перемовини з партнерами; керувати колективом та приймати ефективні управлінські рішення; обстежувати, планувати та створювати організаційні структури управління відповідно до потреб інформаційно-документної діяльності; організувати автоматизований облік та опрацювання інформації; організувати роботу

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
“ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА” В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ**

інформаційно-аналітичних структурних підрозділів на підприємствах, в організаціях та установах, зокрема в архівних та бібліотечних; створювати процедури та технології інформаційного моніторингу; створювати веб-сайти для комунікації веб-спільнот у мережі Інтернет, забезпечувати їх наповнення та функціонування; застосовувати технології системного аналізу інформаційної діяльності; застосовувати технології електронного урядування та електронного документообігу; застосовувати прикладне програмне забезпечення для вирішення управлінських завдань; застосовувати комп'ютерні технології у галузі професійної діяльності.

Не менш важливим для процесу професійної підготовки бакалавра спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” вважається формування загальних компетентностей, які студент “повинен набути в процесі виконання освітньої програми, але вони мають універсальний, не прив’язаний до предметної області характер” [8, 32].

Для професійної підготовки бакалавра спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” загальними компетентностями є здатність: використання інформаційних та комунікативних технологій; думати абстрактно, аналізувати та синтезувати; знати й розуміти предметну область та розуміння фаху; шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел; розробляти та керувати проектами; продукувати нові ідеї (творчість); ідентифікувати, формулювати та розв’язувати задачі; оцінювати та підтримувати якість виконаної роботи; застосовувати знання в практичних ситуаціях; проводити дослідження на відповідному рівні; приймати обґрунтовані рішення; працювати в команді; працювати в міжнародному контексті.

В процесі професійної підготовки компетентності формуються циклом дисциплін, що є обов’язковими компонентами загальної та професійної підготовки. Навчальні дисципліни мають за мету створення системи професійних знань та вмінь і формування у майбутніх фахівців тезаурусу професії, у якому утворюються зв’язки між поняттями [7].

В рамках вивчення дисциплін формування компетентностей відбувається шляхом декомпозиції змісту компетентностей через результати навчання, а саме знання, вміння, навички, професійно необхідні якості.

Для опанування суб’єктом освітньої діяльності результатів навчання з метою формування компетентності оновлення навчально-методичне забезпечення повинно спрямовуватися на:

- формування знань, що передбачає логічність, поетапність, цілісність їх засвоєння;

- формування вмінь і навичок, що передбачає їх чітку впорядкованість, контекстне розуміння операцій, дотримання послідовності виконання процесу, алгоритму;

- формування здатності діяти, володіти підходами до вирішення професійних завдань в типових та нетипових ситуаціях;

- формування професійних якостей;

- відстеження результатів навчання та вибір оптимальних способів їх оцінювання.

З метою приведення навчально-методичного забезпечення у відповідність до цілей та змісту професійної підготовки бакалаврів спеціальності “Інформаційної, бібліотечної та архівної справи” навчально-методичне забезпечення повинно набути особливих рис, а саме [5]:

- інтегрувати фундаментальний та прикладний компоненти змісту освіти, що передбачає формування професійної компетентності як запланованого кінцевого результату освітньої підготовки, і забезпечується за допомогою освоєння знань та вмінь як фундаментального, так і прикладного обсягу змісту освіти спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” на основі використання відповідного навчально-методичного забезпечення);

- акцентувати специфіку професійної діяльності, що визначає необхідністю за допомогою навчально-методичного забезпечення акцентувати на особливостях, характерних для виконання професійних обов’язків, методів, технологій, стратегій, незнання яких ускладнює або робить неможливим якісне виконання професійних завдань;

- актуалізувати конфігурацію домінантів компетентності, адже компетентність як складне синергетичне утворення, охоплює сукупність знань, умінь та навичок, що формується на вимогу зовнішніх обставин, які маємо можливість моделювати навчально-методичними засобами, що сприятиме утворенню конфігурації домінантів компетентності, необхідної для виконання професійних завдань;

- адекватності змісту професійної діяльності, що полягає у необхідності відтворення контексту і змісту професійної діяльності за допомогою навчально-методичного забезпечення, що дозволить сформулювати розуміння процесу виготовлення продукту, дії, операції, алгоритму діяльності, вирішення професійної ситуації;

- пріоритетності розвитку професійних якостей визначає необхідність комплексного поєднання розвитку професійних якостей, яких вимагають

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
“ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА” В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ**

роботодавці. Зокрема, здатності до аналізу та синтезу інформації, точності, уважності до деталей, оцінювання, відповідальності за якість виконання та освоєння змісту професійної діяльності;

- орієнтацію на випереджуваність професійного навчання, що полягає в необхідності постійного оновлення навчально-методичного забезпечення відповідно до перспектив розвитку інформаційної, бібліотечної й архівної справи та забезпечення можливості розвитку самоосвіти, самооцінювання, самовдосконалення суб'єкта освітнього процесу;

- придатність до використання в інформаційно-комунікаційних технологіях, особливо є актуальним в умовах сьогодення, адже навчально-методичне забезпечення повинне бути придатним для організації освітнього процесу у віртуальних навчальних середовищах, в умовах дистанційного навчання на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Висновки. Розроблення навчально-методичного забезпечення у відповідності до окреслених особливостей дозволить адаптувати навчальні матеріали до мети, цілей та змісту професійної підготовки ступеня “бакалавр”, а також функціонально забезпечити формування у суб'єктів освітньої діяльності результатів навчання та компетентностей, що визначені стандартом спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”.

Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку шляхів оновлення навчально-методичного забезпечення у відповідності до окреслених особливостей та проведення його апробації у освітньому процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жорнова О., Жорнова О. Науково-методичне забезпечення навчального процесу у вищій школі: усталені нормативи та сучасні вимоги. *Вісник Книжкової палати*. Київ, 2012. № 2. С. 29 – 32.
2. Жуйкова О. В. Организация самостоятельной работы студентов будущих инженеров при изучении графических дисциплин в техническом вузе: дис. ...канд. пед. наук : 13.00.08. ФГБОУ ВПО “ИжГТУ имени М.Т. Калашникова”. Ижевск, 2014. 253 с.
3. Кремінь В. Г., Болюбаш Я. Я., Степко М. Ф., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабін І.І. Вища освіта України та Болонський процес: Навчальна книга. Тернопіль, 2004. 147 с.
4. Кульбашна Я. А. Теоретичні й методичні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців із стоматології: автореферат дисертації ... доктора педагогічних наук : 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти. Нац. мед. ун-т ім. О.О. Богомольця, Ін-т вищ. освіти НАПН України. Київ, 2015. 40 с.
5. Кухтяк О. Я. Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів

спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”: дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04. НУ “Львівська політехніка”. Львів, 2019. 258 с.

6. Матвієнко О. В. Документознавча професіологія: проблеми і перспективи. *Вісник Книжкової палати*. Київ, 2007. № 5, С. 30 – 32.

7. Міністерство освіти і науки України. Стандарт вищої освіти України галузь знань 02 Культура і мистецтво спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа. Київ, 2018.

8. Рашкевич Ю. М. *Болонський процес та нова парадигма вищої освіти*. Видавництво Львівської політехніки. Львів, 2014. 168 с.

REFERENCES

1. Zhornova, O. & Zhornova, O. (2012). Naukovo-metodychne zabezpechennia navchalnoho protsesu u vyshchii shkoli: ustaleni normatyvy ta suchasni vymohy [Scientific and methodological support of the educational process in higher education: established standards and modern requirements]. *Bulletin of the Book Chamber*. Kyiv, no. 2. pp. 29 – 32. [in Ukrainian].
2. Zhuikova, O. V. (2014). Orhanyzatsiia samostoiatelnoi rabotu studentov budushchykh ynzhenerv pry yzuchenii hrufycheskykh dystsyplyn v tekhnicheskomy vuze [Organization of independent work of students of future engineers in the study of graphic disciplines at a technical university]. *Candidate's thesis*. Sciences: FSBEI HPE “ISTU named after M.T. Kalashnikov”. Yzhevsk, 253 p. [in Russian].
3. Kremin, V.H., Boliubash, Ya. Ya., Stepko, M.F., Shynkaruk, V. D., Hrubinko, V. V. & Babyn I.I. (2004). Vyshcha osvita Ukrainy ta Bologna protses [Higher education in Ukraine and the Bologna process]. *Textbook*. Ternopil, 147 p. [in Ukrainian].
4. Kulbashna, Ya. A. (2015). Teoretychni y metodychni osnovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv iz stomatolohii [The organization of independent work of students of future engineers at studying of graphic disciplines in technical high school]. *Doctor's thesis*. Kyiv, 40 p. [in Ukrainian].
5. Kukhtiak, O.Ia. (2019). Osoblyvosti navchalno-metodychnoho zabezpechennia profesiinoi pidhotovky bakalavriv spetsialnosti “Informatsiina, bibliotechna ta arkhivna sprava” [Features of Methodological Support for Professional Training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs]. *Candidate's thesis*. NU “Lvivska politekhnika”. Lviv, 258 p. [in Ukrainian].
6. Matviienko, O. V. (2007). Dokumentoznavcha profesiologia: problemy i perspektyvy. *Visnyk Knyzhkovoii palaty* [Documentary professionology: problems and prospects]. *Bulletin of the Book Chamber*. Kyiv, no. 5, pp. 30 – 32. [in Ukrainian].
7. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2018). Standart vyshchoi osvity Ukrainy haluz znan 02 Kultura i mystetstvo spetsialnist 029 Informatsiina, bibliotekna ta arkhivna sprava. Kyiv. [in Ukrainian].
8. Rashkevych, Yu. M. (2014). Bolonskyi protses ta nova paradyhma vyshchoi osvity [The Bologna Process and the New Paradigm of Higher Education]. Lviv Polytechnic Publishing House. Lviv, 168 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.01.2022